REGINALD POC, ESCRIPTOR I PREDICADOR DOMINICÀ

Pep Vila - Apèndix de Miquel Sitjar

Portem fins aquestes pàgines la figura de Reginald Poc (Planoles, Ripollès,? - Girona?, 1635)[1], eclesiàstic, escriptor, autor dramàtic[2], doctor i professor de teologia a la Universitat de Perpinyà,[3] divulgador de la confraria del Roser al Rosselló[4], i autor de dos llibres, en castellà, sobre vides de sants entre les pàgines dels quals figuren uns goigs, composicions tradicionals catalanes, que transcric en un apèndix. En realitat, la vida i l'obra de Reginald Poch són poc conegudes.[5] És per això que incorporem en aquest treball algunes notícies noves que una investigació de primera mà de Miquel Sitjar al Ripollès i de Pep Vila al Rosselló, anava aportant al seu autor. En 1625 Reginald Poc signa la censura a la traducció castellana de l'obra de Miquel Agustí, *Llibre dels secrets de agricultura, casa rústica i pastoril*, obra apareguda a Perpinyà en 1617. Per aquestes dates Miquel Agustí era prior del Temple de la fidelíssima vila de Perpinyà, de l'Ordre i Religió de Sant Joan. De ben segur que tots dos religiosos tenien coneixença. Aquesta traducció castellana girada pel mateix Miquel Agustí (*traducido de la lengua catalana a la española*), augmentada amb un cinquè llibre, va sortir publicada en 1762 a Barcelona, gairebe cent-cinquanta anys després que sortís en català, a la impremta de Maria Àngela Martí, viuda.[6]

L'escriptor

Reginald Poc fou un predicador del Barroc de verb exaltat, escriptor dominicà, doctor, catedràtic de Teologia de la Universitat de Perpinyà, i professor a les de Girona i Barcelona. És un dels impulsors de les confraries del Roser a diverses esglésies de la diòcesi d'Elna. Sense base certa se li atri-

bueixen els *Goigs de la Mare de Déu del Roser*. La seva figura representa la influència de la cultura castellana al Rosselló, encara poc estudiada. Com a escriptor és autor de dos llibres en castellà sobre vides de sants, en els quals, com una concessió a la musa popular, inclou els goigs dels sants en català, de ben segur escrits per ell mateix. En els dedicats a sant Galderic, almenys, així ho reconeix. La seva vida i obra ens porten al terreny de la història de la cultura, amb el debat entorn de la predicació, sobre l'ús social i institucional de les dues llengües durant el Barroc.

La primera pregunta que ens podem fer és per què Reginald Poc, fill de Planoles, escriu la seva obra en castellà, i com arriba a formar part d'aquesta elit de defecció pactada per unes classes dominants. La història de la llengua és sempre un procés obert en el qual hi entren en joc factors socials, polítics i culturals diversos. La polèmica intersinodal sobre la predicació[7] en català i castellà a Catalunya és un tema tot just esbossat. Com i quan s'introdueix entre nosaltres la moda de predicar en castellà? Joan Fuster ja va deixar escrit que la trona i l'escenari són els vehicles més eficaços de la castellanització dels Països Catalans. La difusió del castellà entre escriptors que, encara que fossin de nació catalana, tenien una formació espanyola, tampoc ha merescut cap anàlisi profunda. La polèmica lingüística al Rosselló[8] entre escriptors catalans (Andreu Bosch, Francesc Comte [XVI], Francesc Fontanella, Fèlix Elias Estrugós, Hieròn*im* Cros, Pere Pasqual, Honorat Ciuró, Pere Nicolau, Miquel Llot i Ribera, Francesc Marès, Lluís Guilla) i els que escriuen en castellà o en les dues llengües (Miquel Giginta [segle XVI], Antoni Ignaci Descamps, Lluís Palau, Honorat Riu de Tord, Joan Margarit de Biure, fra Domingo Suñer, Joseph de Tobar, etc.), el valor i extensió de la predicació en català, castellà i francès, i l'ús d'aquestes llengües en el camp de la política són temes tot just apuntats. Un altre punt d'estudi és l'abast i la importància de les defenses que apareixen al Rosselló sobre les interferències lingüístiques i la consciència idiomàtica dels catalans. Qualsevol defensa sempre amaga i difon un conflicte.

Ens manca també un treball aprofundit sobre les causes d'aquesta assimilació, i quantificar la producció de la impremta al Rosselló. Com que els comtats del Nord eren zona de frontera, hostatjaven molts funcionaris, governants, militars i soldats d'origen espanyol. D'aquí la importància de la castellanització social, administrativa i judicial. La familiarització amb aquesta altra llengua arriba també a través de la institució de l'església. Els convents de franciscans, dominics, jesuïtes i carmelites imposen aquesta llengua en la

predicació, un fenomen de masses que llavors arribava a tothom. El castellà també és present en les monografies i tractats religiosos, i en les càtedres de teologia a la Universitat. Una anàlisi dels prefacis de molts llibres editats al Rosselló mostra una gran quantitat de poesies laudatòries redactades en aquesta llengua, senyal inequívoc de la confusió i de la seva coneixença entre autors locals. Miquel Agustí s'autotradueix el *Llibre de secrets d'agricultura*... Les obres hagiogràfiques escrites per Reginald Poc tampoc no s'escapen d'aquesta consideració. Poc, a l'igual que A. Vicenç Domènench, el cronista Pujades, Gaspar Roig i Jalpí, i molts d'altres, col·labora en relegar l'idioma quan opten pel gust espanyol, per la universalitat d'una cultura, atrets també pels corrents de l'humanisme. Totes aquestes minories rectores, incloses les que treballaven a l'Estudi General, assimilen el castellà. Aquesta mentalitat guanya adeptes durant el Barroc, en un moment en què una minoria dirigent, aristocratitzada, promou espectacles al carrer i canonitzacions de sants. Pensem també en l'arribada de bisbes i religiosos castellans, o bé en la presència de companyies de teatre que afavoreixen la difusió de la comèdia castellana. Reginald Poc, que tenia gran influència prop del bisbe perpinyanenc Francisco López de Mendoza, afirma que escriu en castellà perquè aquesta llengua és universal, encara que en l'advertència incial del llibre dedicat a Sant Galderic li fa dir, amb una falsa consciència idiomàtica, que professa la fe de català. Fa pensar quan afirma que escriu sobre uns temes "para entretener a los labradores en las noches de invierno" si la pagesia del Rosselló, que no coneixia altra llengua que el català, podia entendre la vida llegendària de Sant Galderic en castellà. Era ja el castellà una llengua intel·ligible? Si més no, els era familiar. A la llarga la nova llengua assimilada des dels llibres i la trona serà - fins l'arribada del francès- un instrument de distanciament social.

Obra impresa

1. *Compendio de la vida, muerte y milagros de los dos gloriosos labradores, San Galderique*[9] *de Canigon y San Isidro de Madrid, repartido en dos libros.* Por el Padre Presentado Fray Reginaldo Poc, natural de Planolas, de la Orden de Predicadores, Doctor y Cathedratico de Theologia en la antiquissima universidad de Perpiñan. Dirigido a la Fidelíssima Villa de Perpiñan, y consules della, Pedro Montalt, Gaston Bearn y de Fox, Pedro Arles, Antonio Suñer, Miquel Massat y a los successores. Impresso en Perpiñan, en la casa de Luys Roure. Año 1627.[10]

En l'aprovació de l'obra signada per fra Miquel Font (Girona, 1627), s'assenyalen altres obres que Poc tenia en curs d'edició, i que desconeixem:

> "Suplicando quan encarecidamente puedo al autor saque a luz las obras que tiene a punto, particularmente el tomo de *Sermones* de conceptos tan delicados, los trabajos sobre gran parte de la *Sagrada Escriptura*, los comentarios sobre la *Logica*, *Physica* y *Metaphysica* de Aristóteles, con el tomo de varia historia, que cierto es lastima esté escondido thesoro tan precioso."

Copio aquest paràgraf de l'advertiment de l'obra en el qual es queixa que no domina aquesta llengua com ho faria si fos un home de Toledo o un andalús. Per contra li agradaria que molts dels castellans i andalusos que vivien entre nosaltres coneguessin el català com ell dominava el castellà. Constata que en aquesta època ja hi havia un desequilibri domèstic entre les dues llengües:

> "Advierte ultimadamente, que si el lenguaje no es tan proprio y casto como el que hablan los senadores de Toledo, ni tan fecundo como el de los predicadores de Andaluzia, el autor no es toledano ni andaluz, sinó catalan, y que por ventura todos los castellanos y andaluzes juntos, no sabran hablar otro tanto ni con tanta propriedad en catalan, como el ha hablado aqui en castellano."

Per tal de minimitzar el problema i per tal de justificar-se, fa professió, en un llarg preàmbul, de la seva catalanitat. Vegem-ne un fragment:

> " Catalan es y se honra de ello, porque los catalanes en letras, en armas, en sangre, en fidelidad a su Rey, y en religión a su Dios, no reconocen superior en la tierra; en letras porqué ay en Cataluña ocho universidades en las quales se enseñan sciencias humanas, y divinas, que en el restante de España ay pocas mas."

En la p. 19 del ms. A-299 afirma: "asi que catalan soy y de tal me precio que si escrivo en castellano es porque es mas estendida la lengua y deseo se entienda la devocion deste santo."

Com és normal en els llibres d'aquesta època, en els folis preliminars hi ha uns poemes de religioses rosselloneses de l'ordre dominicà, dels quals en copio els encapçalaments:

- De la senyora Maria Thomasa Collares, monja dominica del Monestir de Santa Catherina de Sena de Perpinyà, natural de Vinçà, a la patria. *Redondilla.*

- De la senyora sor Catherina Gubert, y de Aguilar, monja dominica del mateix monestir, natural de Vila Franca a sa terra, *redondilla.*

- De la senyora sor Isabel Vigurós y Bosch, natural d'Illa, monja dominica en lo mateix convent. *Redondilla.*

- *Goigs del gloriós llaurador San Galderich confessor*, composts per lo R. Pare Presentat Fr. Reginaldo Poc de l'ordre de Predicadors (fols. 139r-140v).

- *Libro sigundo, de la vida, muerte y milagros de San Isidro de Madrid, especial abogado de los labradores, por aver sido labrador.* Por el Padre Presentado Fray Reginaldo Poc, natural de Planolas, de la Orden de Predicadores, Doctor y Cathedratico de Theologia en la antiquissima universidad de Perpiñan.

- *Goigs de Sant Isidro*", fols. 196r-198r).

En una advertència que escriu per als lectors del llibre, justifica que si anteposa la devoció de sant Galderic a la de sant Isidre, no ho fa perquè un sigui canonitzat i l'altre no. Encara que Sant Galderic sigui més conegut, com que tots dos són pagesos, no amargaria als seus devots fer la commemoració d'aquest altre. Al bisbat d'Elna és més estesa la devoció al primer, encara que també augmenta la consideració i fervor cap al segon.

Algunes d'aquestes pàgines del llibre sobre Sant Galderic i Sant Isidre podien servir per il·lustar alguns sermons. En el fol. 195r adverteix: " si alguno quisiere predicar de san Isidro, tome por introduction el cap. 2 de la vida de san Galderique, y luego encaxar la vida de san Isidro."

2. *Historia de la vida y milagros del glorioso martyr S. Magin.* Por Fr. Reginaldo Poc, Doctor en Theologia de la Orden de Predicadores. A Don Guillem de Ramon de Moncada, Conde de Ossona, Marques de la Puebla, Baron de la Laguna, etc. En Barcelona por Sebastian Matevad, 1630.

- Hi figura l'aprovació i censura del pare Fray Pedro Martyr Moxet, de l'Ordre de Predicadors, del convent de Santa Caterina de Barcelona; la dels pares Fray Francisco Palau, prior del convent de Predicadors de Perpinyà, i Fray Tomàs Vallgornera, catedràtic de teologia de la Universitat de Perpinyà.

- La llicència del muy R.P. Fra Diego Pedro, Provincial d'Aragó de l'Ordre de Predicadors, qualificador del Sant Ofici (Convent de Predicadors de

Perpinyà, 26 de novembre 1630).

- Al lector: "Estando con las ocupaciones ordinarias de mi cátedra y continuos sermones.... deseoso el reverendo padre Fray Juan Tripols, prior, quinta vez del Convento de San Magín, se dilatase la devoción del glorioso martyr, *me encargó escriviesse la vida del santo martyr*... que he escrito en castellano, para que dicho padre Prior mejor alcançara su fin. A sido obra dificultosa y trabajosa, por no hablar palabra deste Santo los Flos Sanctorum antiguos ni modernos. Con esto queda dicho el assumpto del libro, la razón de escrivirle en castellano...."

- De Pedro Villarem, capellán en los castillos de su Magestad de la villa de Colibre, y comissario del santo oficio, *epigrama castellano*.

- De Clemente Rigosa, presbytero y cura de la santa iglesia de San Juan de Perpiñan, al autor. Canción. L'enumera *de Planolas, tesoro*.

- Del P. Fr. Baltasar Pellicer, prior del Convento de Predicadores de Colibre, al autor. *Soneto*.

- De la señora sor Magina Valls, religiosa dominica en el convento de nuestra Señora de Monte Syon de Barcelona al autor. *Décima*.

- De otra religiosa del mismo convento. *Décima*.

- Del padre Fray Raymundo Ribes, le[c]tor de artes del convento de Predicadores de Perpiñán, al milagro que San Magín hizo en Perpiñán, su patria. *Soneto*.

- Del padre Fray Joan Tripols, Prior del Convento de S. Magín. *Canción*.

El predicador. Obra manuscrita

Les qüestions de l'acció pastoral i de la predicació al Rosselló donen per fer un llibre monogràfic. En molts de cartells de visita, en els registres parroquials com els de Montferrer o Vilallonga dels Monts[12] figuren manaments a favor de la prèdica en català. Andreu Bosc ens recorda en el seu llibre *Sumari, índex o epítome*...(Perpinyà, 1628) que sovint s'escoltava la prèdica "ab més atenció y gust lo castellà que'l cathalà".

Reginald Poc tenia fama de ser un predicador eficaç i persuasiu, dotat d'una envejable oratòria. Predicava al convent i en la Universitat durant la Quaresma, en diades assenyalades. En aquestes ocasions el sermó havia de ser florit, amb una gran càrrega d'artilleria retòrica. Alguns dels temes de les prè-

diques tenen a veure amb històries de sants, motiu pel qual Poc posa en comunicació la fe dels homes amb la vida dels sants intercessors. Així Sant Galderic i, potser, Sant Magí tenen els goigs escrits per aquest religiós de Planoles. Encara que els seus sermons no s'editessin en vida, trobem algunes peces seves, majoritàriament escrites en castellà, entre els manuscrits de la Biblioteca Universitària de Barcelona, catalogats per Francisco Miquel Rosell.[13] Malauradament aquest i altres reculls[14] de sermons, veritables instruments de penetració de masses, encara no han estat estudiats. Sabem que la predicació va afavorir el contacte de llengües. L'*abbé* Capeille, en un article ja esmentat, documenta sermons seus al Rosselló durant una dotzena d'anys: "Dans l'espace de douze anys, écrivait-il lui-même en 1627, la très fidèle ville de Perpignan a daigné m'écouter, et à preu près chaque année, j'ai fait le voyage de Saint Martin du Canigou, pour pendre et conduire en procession les reliques."[15]

1. Ms. 1092. Fr. Reginaldo Poch, O.P.: *Sermones del ciclo de Epifanía.* La procedència de l'obra sembla que és del convent de Predicadors de Girona. Anys 1583-1623.

2. Ms. 1097. *Sermones varios.* Entre d'altres conté un sermó en honor de *S. Galdrique labrador* i *S. Magín.* La major part van ser predicats a Perpinyà[16] (convent de Predicadors, església major i Universitat). Anys 1644-1653. El manuscrit prové del convent de Santa Catalina de Perpinyà, p. 144-145.

3. Ms. 1406. *Sermones de Santos, del mes de enero.* Conté diversos sermons de Poc, alguns dels quals tracten sobre Sant Ramon de Penyafort, predicats al convent de Predicadors de Girona en 1612.

Apèndix

Unes primeres notes sobre la família Poch

La documentació coneguda fins ara situa, ja al segle XIII, aquesta família al terme de Planoles. A cap altre indret de la vall de Ribes no hi han aparegut per ara testimonis de la presència de la família Poch.

Com s'esdevenia a molts d'altres llocs, durant el període que va dels segles XII al XVI, entre els homes i dones que habitaven Planoles hi existien dues classes ben diferenciades. D'una banda, hi havia els vassalls reials, i de l'altra, els sotmesos a servituds feudals monàstiques. En la rica documentació feudal de la vall de Ribes, és en els diversos capbreus dels monestirs de Ripoll i Sant Joan, no hi apareix cap membre d'aquesta família. Podria, doncs, pensar-se que els Poch eren una família de vassalls reials, instal·lada a Planoles, almenys d'ençà l'any 1270, data del primer document on apareixen.[1]

A partir d'aquesta data tan primerenca, els Poch desapareixen fins de les fonts documentals on més fàcil seria trobar-los, com ara el fogatge de l'any 1497[2]. Amb tot, és amb l'edat moderna, i amb l'adquisició de la plena personalitat política de la Vila i Vall de Ribes (VVR), quan la família Poch dóna més mostres d'activitat. El 8 de desembre de 1568, amb tot d'altres prohoms, Joan Pere Poch, qui sap si pare, oncle o avi de l'escriptor Reginald, és convocat pel veguer i batlle de la VVR, Francesc de Gleu, per a prendre un seguit de decisions transcendentals per a la història de la VVR, que comportaren la compra de la vegueria i la batllia per part dels cònsols dels diversos pobles. El veguer i els cònsols arribaren a un principi d'acord. La signatura de Joan Pere Poch apareix al peu del document, entre la dels altres notables.[3]

A partir d'aquesta moment, els Poch intervenen activament en la vida pública i política de Planoles i de la VVR. Molt sovint un Poch és cònsol o jurat de Planoles, cosa que implicava tenir escó al Consell General dels Cònsols i Jurats de la Vila i Vall de Ribes, màxim òrgan de govern del territori. El més actiu de tots és Joan Nuri Poch. Sembla que ocupà escó al Consell General durant una vintena d'anys. Com a jurat de Planoles, el 3 de maig de 1623 votà l'allistament d'un exèrcit ribetà per a anar a la defensa de la vila de Perpinyà, i el 18 de gener de 1642, en tant que cònsol de Planoles, participà al Consell General que decretà un seguit de mesures de solidaritat amb el Rosselló.[4] Un altre Poch, dit Joan, que podria ser el propi Joan Nuri, protestà l'any

1624, davant de certes actuacions tendents a liquidar les propietats comunals, un dels fonaments de l'economia històrica de la vall de Ribes.[5]

Atès que l'escriptor Reginald Poch morí l'any 1635, és evident que Reginald i Joan Nuri Poch fòren contemporanis, i que podrien ser fills d'una mateixa casa, i àdhuc germans. La rellevància pública de Joan Nuri Poch, heretada ja dels avantpassats, demostra que la família Poch era de les més riques de Planoles, si no la més potent. Altrament els hauria estat vetat l'accés a les primeres magistratures de Planoles i de la VVR. Aquesta família pogué també permetre's el luxe de pagar carrera eclesiàstica als fills no primogènits, com feien les altres famílies amb possibles. I es dóna el fenomen que els mateixos cognoms que apareixen governant la VVR, apareixen ocupant rectories i beneficis de la vall de Ribes. Amb tot, que se sàpiga, Reginald Poch no tingué càrrecs eclesiàstics a la vall de Ribes.

Una característica també habitual entre les principals nissagues ribetanes, gairebé una marca de distinció, és una particular i privilegiada relació amb el que aleshores s'anomenava la Santa Casa de Núria. Aquesta relació pot respondre tant a un arrelat sentiment de pietat religiosa, com a quelcom de més material i econòmic. En aquell temps, com ara, Núria aportava diners al desenvolupament econòmic de la vall de Ribes, i era objecte de múltiples polèmiques, plets i disputes amb d'altres institucions, com ara el bisbat d'Urgell. Tothom aspirava a participar del govern d'aquella Santa Casa. Els primers interessats en tenir-ne el control foren de sempre els cònsols de Queralbs i, amb ells, la resta de famíles que dominaven el Consell General. Els Poch no poden amagar la seva vinculació amb Núria. Que Joan Nuri Poch dugui el nom de la Mare de Déu pot significar que va néixer per intercessió miraculosa de la Mare Déu, i en qualsevol cas palesa la devoció familiar. De fet, el primer document on apareix un Poch, el ja citat de l'any 1270, és un document nurienc, on un membre d'aquesta família fa de testimoni d'un acte d'una persona donada a la Mare de Déu de Núria. També el darrer dels documents que hem trobat referits a aquesta família té a veure amb Núria. Sabem que, per intercessió de la Mare de Déu de Núria, i després d'un part difícil, Caterina Poch de Planoles infantà devers 1661[6] una criatura de sexe desconegut, que no degué continuar la nissaga dels Poch a Planoles perquè, a partir d'aquesta data, aquesta família desapareix de la documentació.

Miquel Sitjar i Serra

Portada de la "Història de la vida i miracles de Sant Magí" (Barcelona, 1630)

Edició dels goigs

Els goigs que Reginald Poc escriu a Sant Galderic[17], un sant intercessor molt popular al Rosselló, són interessants i ben escrits. La lectura de l'entrada, vuit cobles i una tornada, deixa entreveure un material elaborat. Aquí la composició surt del cerle popular i incideix en la literatura culta devota.

Composts per lo R. Pare Presentat
Fr. Reginaldo Poch del ordre de predicadors

Goigs del gloriós llaurador
San Galderich, confessor[18]

Als qui confiam de vós
sens ningun dupte y recel,
ajudau-nos des del cel,
Galderich, sant Gloriós.

De fels pares imitàreu
lo offici de llaurador,
y ab ell sempre treballàreu
en la vinya del Senyor.
De moltes virtuts sembrades
cullíreu fruyt copiós.
Ajudau-nos des del cel,
Galderich sant Gloriós.

Fóreu Job en paciència
y en lo plorar Jeremias,
rellevant ab gran prudència
agenas melancolias,
sentint los treballs del pròxim

més que si fossen de vós.
Ajudau-nos des del cel,
Galderich, sant Gloriós.
Volgué Déu omnipotent
en temps de gran tempestat
que vostra era y forment
tingués gran serenitat,
per a que, vist lo miracle,
tots respectassen a vós.
Ajudau-nos des del cel,
Galderich, sant Gloriós.

La gran llum de vostre exemple
provocava a santa vida.
Y habitar al seu sant temple
Déu, per vós, als hòmens crida,
tant que los dos germans vostres
imitaren sempre a vós.
Ajudau-nos des del cel,
Galderich, sant Gloriós.

Los pobres tiranizats,
havent-vos fet un present,
de son tirà deslliurats,
se veren encontinent,
y en càstic uns se mataren,
i el príncep tornà lleprós.
Ajudau-nos des del cel,
Galderich, sant Gloriós.

En haver edificat,
Guifré, compte de Cerdanya,
lo monestir que ha il.lustrat
Canigó y a nostra Espanya,
per trobar vostres relíquies
se tingué per molt dichós.
Ajudau-nos des del cel,
Galderich, sant Gloriós.

Quant los sants ossos portaren
des de França al sant convent,
maravelles grans obràreu
a la vista de molta gent,
descubrint per los efectes
lo que ab Déu sou poderós.
Ajudau-nos des del cel,
Galderich, sant Gloriós.

Quant vos fan oració
y us trauen ab reverència,
per la vostra intercesió
ve a parar la pestilència.
Donau temps serè en diluvis
y en sequedat, plujós.
Ajudau-nos des del cel,
Galderich, sant Gloriós.

TORNADA

Puix se agrada Déu de vos
com de altre just Abel

feu baxar plujes del cel
Galderich sant Gloriós.
Ora pro nobis, Beatre Gauderice,
ut digni efficiamus prosissionibus Christi.

Oremus

Deus, qui beatum Gauderium, confessorem tuum, contra pestilentiam, et terrae sterilitatem protectore dedistis, concede ut eius meritis e intercensione, a labe peccati liberemur in terris, et habundantia gloriae tuae fruamur in coelis. Per Christum Dominum Nostrum, amen. Fin del libro primero.

Goigs de Sant Isidro, pagès (fols. 196r-198r)

Sant Isidre llaurador és un sant de la Reforma catòlica, canonitzat en 1622[19], el mateix any que Ignasi de Loiola, Francesc Xavier, Felip Neri i Teresa d'Àvila. Isidre era un pagès que fou denunciat pel seu patró "Iban" perquè no treballava. Aquest el va trobar endormiscat mentre els àngels li llauraven la terra. Segons J. F. Galinier-Pallerola[20] els pagesos andorrans professaven molta devoció cap aquest sant.

Puis causau tanta alegria,
a tot lo món consolant,
consolau, Isidro sant,
al devot que en vós confia.

Madrid, mare de reys grans,
és vostra pàtria famosa,

sent-ho vostra més dichosa
que per ser-ho de reys tants,
Y a vostres peus se humilia,
gloriosa y triumfant.
Consolau, etc.

Del gran pare Adam prenguéreu
cultivar la terra avara.
Ab suor de vostra cara,
com ell, treballar volguéreu.
I culliu ab alegria
lo que sembràreu plorant.
Consolau, etc.

Primerament ab fervor
lo regne del cel cercàveu:
Les iglésies visitàveu
comanant-vos al Senyor;
missa ohíeu cada·l dia,
sos mysteris contemplant.
Consolau, etc.

Empleant les matinades
en dits divinals llaors,
baxàvan uns llauradors
del cel, ab sos bous y arades,
llauràvan per vós, y un dia
los veu Iban aguaytant.
Consolau, etc.

Vostra clemència sentían
no solament los pobrets,
més també los aucellets
quant en l'ivern fam patían,
los quals ab gran alegria
vénen a vós confiant.
Consolau, etc.

Donava Déu gran cullita
cada any al vostre amo Iban,
Per vós y la darà gran
al pagès que en tot vos imita,
y tindrà ab sa companya
pau y concòrdia constant.
Consolau, etc.

En lo més fort de estiu,
estant en lo camp los dos,
Iban, vostre amo, y vós
patint molt gran sed, li obriu
font d'una peña que ardia,
la agullada allí ficant.
Consolau, etc.

Grans miracles fets haveu,
donant als malalts salut,
qual sou aquell tan sabut
que·n Phelip tercer se veu.
Curau, donchs, la malaltia
del que us està invocant.
Consolau, etc.

Com sant Ramon pasà·l mar
de Mallorca a Barcelona,
vostra esposa, santa dona,
lo Xarama[21] va passar.
Lo qual féu per a provar
sa entereza tan divina.
Consolau, etc.

TORNADA

Pregau per nós dit y dia.
puis en lo cel podeu tant,
Consolau, Isidro sant,
al devot que en vós confia.

Ora pro nobis, beate Isidore.
Ut digne eficiamur.

OREMUS

Deus, qui beato Isidoro confessori tuo, ad colendam terram angelos adiutores dedisti, concedere [nobis], ut te adiuuante, mandata tua colamus, etc, fructum vitae producamus aeternae. Per Christum, Dominum nostrum. Amen.

Goigs del gloriós martyr
san Magí[22] (fols. 146-147).

Puix miracles cada dia
lo Senyor obra per vós,

ohyu al que en vós confia,
sant Magí molt gloriós.

La divina omnipotència
volgué que en esta montaña
de la alta Brufaganya
fésseu aspra penitència,
hont vos honra nit y dia
l'ordre de predicadors.
Ohïu al que en vós confia,
sant Magí molt gloriós.

No pogué estar ocultada
llum tan clara en una cova;
predicàveu la lley nova
que Jesu-Christ nos ha dada.
Molta gent se convertia
dexant sos antichs errors.
Ohïu al que en vós confia,
sant Magí molt gloriós.

Imperant Maximià,
de christians perseguidor,
altre qual ells per pretor
a Tarragona envià.
Fóreu, qual ovella pia,
presentat al llop feròs.
Ohïu al que en vós confia,
sant Magí molt gloriós.

Demanant-vos ell si éreu
aquell mago encantador
rebelde a l'emperador,
"Christià só", responguéreu;
"sols un Déu l'ànima mia
regoneix per son espòs".
Ohïu al que en vós confia,
sant Magí molt gloriós.

En la càrcel vos meteren,
hont greument vos affligiren,
mes los àngels vos obriren
y las cadenas romperen,
y tornàreu dreta via
a vostra cova, gozós.
Ohïu al que en vós confia,
sant Magí molt gloriós.

No trobant-vos a l'instant,
a vostre cova tornaren
y al torrent vos rossegaren,
les pedres ensangrentant.
Vuy la terra rosas cria
per hont passà vostre cos.
Ohïu al que en vós confia,
sant Magí molt gloriós.

Als que us fèyan tan gran mal,
vehent-los morir de fet,

traguéreu com a perfet
una font medicinal
que de tota malaltia
cura al que espera en vós.
Ohïu al que en vós confia,
sant Magí molt gloriós.

Tornaren alt a la roca
y altra volta us arrastraren
fins assí, hont vos degollaren,
per a vós no dicha poca.
Christians, obra molt pia,
enterraren vostre cos.
Ohïu al que en vós confia,
sant Magí molt gloriós.

Tornada

Gosau ara, victoriós,
de Jesús, fill de Maria,
ohïu al que en vós confia,
san Magí molt gloriós.

Ora pro nobis, Beate Magine,
Ut dignis efficiamur promissionibus, etc.

Oremus

Praesta, quaesumus, omnipotents Deus, ut intercedente Beato Magino martyre tuo ad cunctis adversitatibus liberemur in corpore a pravis cogitationibus mundemur in mente. Per Dominum nostrum Iesum Christum, etc.

CENSURA DEL P. Fr. REGINALDO POC, de la Orden de Predicadores, Doctor, y. Cathedratico de Theologia, &c.

CON eſpecial deſvelo, y cuydado, por comiſsion del Iluſtre Señor Raphael Llobet, Canonigo de la Igleſia de Elna, Vicario General, y Oficial en toda la Dioceſi, vi, y examinè aqueſte Tomo de los *Secretos de Agricultura, Caſa de Campo, y Paſtoril*, repartido en cinco Libros, traducido en Caſtellano por Fr. Miguel Aguſtin, de la Orden del Hoſpital de San Juan de Jeruſalèn, y Prior del Temple de la Fidelisſima Villa de Perpiñan, de un Tomo, que en Lengua Catalana havia compueſto, ò recopilado el miſmo Autor en dias atràs, y aora con addicion de quinto Libro, y otras muchas coſas provechoſas, utiles, y curioſas; y certifico no haver hallado en èl coſa contraria à la Igleſia Romana, ni à ſus buenas coſtumbres, antes promete con ſu lectura à todos mil acrecentamientos de bienes temporales, ſin mella, ni quiebra de los eſpirituales; y que ſi la eſpeculativa deſte Libro ſe pone en execucion, confio, que de oy en adelante ſaldrà deſterràda la eſterilidad de la tierra, y el mundo de mal año; y à buen ſeguro, que ſi como en eſtos tiempos dorados ſale à luz, huviera ſalido centenares de años antes, pudieran los Poetas antiguos alabar con mas verdad, y menos ficciones los Jardines de Chipre, las Eſpigas de la Mancha, los Paſtores de la Arcadia, los Peſcadores Orcadas, y Cazadores de Flandes; pues aqui ſe enſeña con terminos al propoſito, lenguage natural, y eſtilo proprio à cada uno de ſus Profeſſores, la nata del hortalizar, la fineza paſtoril, la medula de la labranza, la quinta eſſencia del cazar, con la flor de la peſqueria: no quiero hablar en abono del Autor, que la Obra habla ſeys Lenguas, y darà de èl teſtimonio; ſolo digo, que ſe le debe dar licencia de imprimirlo, porque no es bien que Obra tan util quede ſepultada, pues no ſe hizo la luz para debaxo del celemin, ſino para encima de la meſa, porque todos los de caſa gocen de ella. En fee de lo qual lo firmè de mi nombre en eſte Convento de Predicadores de Perpiñan à 24. de Junio, dia del Precurſor Juan, año de 1625.

Fr. Reginaldo Poc.

¶ 3 LICEN-

Censura del pare Reginald Poc a la traducció castellana de fra Miquel Agustí, *Libro de los secretos de agricultura*... Barcelona, 1762.

Notes

1. Poch va morir el 28 de novembre de 1635, possiblement a Girona, segons consta en el treball de José María de Garganta, *Un obituario del convento de Santo Domingo de Gerona*, "AIEG", VI (1951). p. 157.
2. Entre 1613 i 1614 el bisbat de Girona concedeix una llicència per representar a Les Planes, el Dijous Sant, la *Història de la Cena de Nostre Senyor*, obra corregida per Reginald Poc. Desconec si entre les mombroses obres passionístiques copiades, durant els segles XVII i XVII, a Catalunya i Rosselló n'hi ha alguna de redactada per Reginald Poc. Vegeu Josep Maria Marquès i Pep Vila, *Llicències i permisos de representacions teatrals a les comarques gironines*, "Arxiu de Textos Catalans Antics" XIX, 2000, p. 487.
3. L'1 de febrer de 1626 Reginald Poc, doctor en teologia, assisteix a una recepció celebrada a la Universitat de Perpinyà en la qual es dóna el títol de batxiller, en un i altre dret, a Lluís Mestres (ADPO, D-7, fol. 26).
4. El 24 d'agost de 1623, a demanda de Paula Taquí, s'autoritza al prior provincial dels Pares Predicadors d'Aragó per la fundació a Bages, Rosselló, de la Confraria del Rosari, de la qual el pare Reginald n'era responsable (Arxius Departamentls dels Pirineus Orientals, ADPO, sèrie G-720).
5. Abbé Jean Capeille, *Dictionnaire de biographies roussilonnaises* (Perpinyà, Comet, 1914); íd., *Les anciens monastères de Perpignan. Les Dominicains (1244-1791)*, III, "Revue Historique et littéraire du diòcese de Perpignan", 1924, p. 44. Josep Sebastià Pons, *La littérature catalane en Roussillon au XVII et au XVIIIè*, Tolouse-París (Privat, Didier, 1929. José María de Garganta, *Un obituario del convento de Santo Domingo de Gerona*, "AIEG", VI (1951), p. 157.
6. *Censura del padre Fr. Reginaldo Poc, de la Orden de predicadores, Doctor, y Cathedratico de Theologia*. El manament fou signat al Convent de Predicadors de Perpinyà, el 24 de juny de 1625.
7. Vicent Pitarch i Almela, *Llengua i església durant el Barroc valencià*, Institut Interuniversatari de Filologia Valenciana, PAM, València-Barcelona, 2001. Modest Prat. Ed., *Política lingüística de l'Església Catalana. Segles XVI-XVII*, Eumo-Universitat de Girona, 1995. Encara que no pertanyi al Rosselló, llegiu aquest curiós manament, de 1628, poc conegut, que també tracta de defensa de la predicació en llengua catalana: *Institució de misses, aniversaris y altres coses pies feta en l'església de Crespià per lo reverent Mn. Francesch Texidor* [fill de can Texidor de Crespià] *rector de Sant Feliu de Bossalleu*. 1628:... "Item estatuesch y orden que los baix escrits administradors (de la almoyna de Sant Massià) hajan de pagar cada un any per la segona festa de Pascha florida deu lliuras al obrer de dita isglesia per caritat de un predicador de la quoresma lo qual predicador vull haja de predicar en llengua Catalana y no altrament y no predicant en català o no haventhi predicador per qualsevol causa o raho vull que las ditas deu lliuras aquell any o anys sian convertidas en fer obrar y reparar las parets y teuladas de Sant Miquel Çarroca de hont so beneficiat". (Pere Vayreda i Olivas, *Un precursor del regionalisme*, "Catalana", Barcelona, 19-5-1918, núm. 7, p. 171).
   En el *Liber Universitatis* de l'Arxiu Municipal d'Igualada de 1598 trobem una altra demanda de predicador en català. Els consellers de la vila envien al provincial de l'ordre dels Agustins de la vila, fra Alvar Cardoso, la lletra següent:
   "Molt reverent pare en Jesucrist:
   Volent proveir de predicador per la quaresma proxima enviarem estos dies prop passats lo syndich d'esta universitat al Reverent pare prior y monastir d'esta vila, pregant-lo se servís acceptar dita predicació, y com es tan zelós del servey de Nostre Senyor y del be y utilitat de les animes cristianes, nos feu avisar que ell sabie molt be que la gent plebeya e ignorant comprenien molt poc son llenguatge castellá y que se aprofitaven poch y que per remediar dit dany convenie que lo predicador al menys en la quaresma fos catalá. Suplicam per so a v. p. nos fasse caritat en manar-nos nos provehir de un predicador de nostra llengua, de las parts y doctrina que se espere de la ma de v.p. y la voluntat que esta universitat en aquexa religió, demane y mereix de manera que la caritat reste en est Monestir per sa gran pobressa y per heix effecte lo dit pare prior escriu a v.p. Assí tenim gran falta de que ninguna persona ensenye a la gent pebleya y companya la doctrina cristiana, lo que es

en gran deservey de n.S. y dany universal de les animes. Suplicam per ço a v.p. se servesque manar que dos pares ho hu d'est monastir los diumenges y festes fassem dit exercici spiritual que convé axí a l'honra y servey de n.S. y salvació de les animes y al augment, auctoritat y reputació d'est monastir y dels religisos de aquell, y ultra lo predit se tindra la correspondencia que es deu per part d'esta universitat. E guarde n.S. a v.p. per felices anys y en sa gracia augmente de Igualada a 30 de octubre de 1598. A la ordinació de v.p. molt promptes. Los Conselles de Agualada." (Gabriel Castellà, *Mes precursors del regionalisme*, "Catalana", 14-7-1918, núm. 15, p. 402).

8. Pep Vila, "La disputa lingüística al Rosselló" dins A. Rossich- A. Rafanell, ed., *El barroc català*, Barcelona, Quaderns Crema, p. 631-654.
9. Les *Memòries de l'església* de sant Joan de Perpinyà (ADPO, G-236, fol. 67v) consignen el dia 23 d'abril de 1456 la relació del viatge de les relíquies de sant Gauderic de Sant Martí del Canigó a Perpinyà. Vegeu també Pierre Vidal, *Histoire de la Ville de Perpignan depuis les origines jusqu'au traité des Pyrénées*, París, H. Welter, 1897, p. 518-529.
   En 1716 s'edita a Perpinyà la primera biografia del sant en francès, *Histoire de S. Gauderic, confesseur, contenant sa naissance, sa vie et ses miracles*, Perpinyà, F. Reyner, 309 pàgs.
10. A l'Arxiu Històric de l'Ajuntament de Barcelona hi ha un manuscrit d'aquesta obra de Reginaldo Poc: *Vida de Sant Galdrich*, 1626 (Ms. A-299). Aquesta obra no ha estat mai estudiada.
11. Segons Joan Amades (*Costumari Català*, III, Barcelona, Salvat, 1983, p. 614) en 1624, a Barcelona, en ocasió de l'entrada a la ciutat del rei Felip IV, els hortolans del Portal Nou van representar l'escena de la llaurada i de la sembra en honor a sant Isidre.
12. En 1654 Josep Balma, prevere, mestre en ars y doctor en sagrada theologia, canonge de la santa Iglésia de Elna, y, per lo molt il·lustre Capítol de dita Iglésia, visitador en deganat del Vallespir, anota en la seva inspecció al poble de Vilallonga dels Monts: "ni que, en sa iglesia, se predique sinó ab llengua catalana, ni admite en aquella capella confessor, predicador ni quistor foraster, si no és que aporte llicèntia en escrits del Ordinari." Emmanuel Coste, *Memorias de mossen Curp, rector de Vilallonga-del-Mont*, "Ruscino", XIV, 1920, p. 45.
13. *Inventario General de Manuscritos de la Biblioteca Universitaria de Barcelona, III (1001 a 1500)*. Direcciónes Generales de Enseñanza Universitaria y de Archivos y Bibliotecas. Servicio de Publicaciones de la Junta Técnica. Madrid, 1961.
14. Vegeu per exemple els reculls de sermons rossellonesos, dels segles XVII i XVIII, escrits en català, conservats a les sèries G suplement 6 i 1J196, dels Arxius Departamentals dels Pirineus Orientals de Perpinyà.
15. op. cit., p. 44.
16. Reginald Poch no figura en la nòmina de predicadors rossellonesos que l'erudit Ph. Torreilles inclou en el seu treball: *Les prédicateurs de Câreme à Saint-Jean sous l'Ancien Régime*, "La Semaine Religieuse du diocèse de Perpignan", 9-4-1898, p. 176-180. De 1629 fins 1790 els cònsuls i els obrers de l'església de Sant Joan de Perpinyà designaven els predicadors de les estacions quadregesimals. Hi ha 146 noms: 33 jesuïtes, 28 dominicans, 17 cordellers, 15 caputxins, 11 carmelitans, 9 mínims, 7 Grans agustins, 7 religiosos de la Mercè, 5 agustins descalços, 5 frares de l'Observança, 4 recollits i 7 capellans seculars. Durant el segle XVII el pare Arnu simbolitzava les tendències locals; el pare Descamps, les franceses. Sobre aquest tema Torreilles edita la lletra que Lluís XIV va enviar als cònsols de Perpinyà felicitant-los per l'adopció de la llengua francesa en les prèdiques: *"d'obliger par ce moyen les habitants de la dite ville a s'instruire en la de langue françoise. Nous vous faisons cette lettre pour vos dire que notre intention est que dorsnavant tous les predicateurs que vous aurez a nommer pour prescher dans l'église de Saint-Jean que dans les autres églises de la dite vile sçachent la langue françoise et qu'en tot ce qui dépendra de voud vous teniez a ce qu'ils prechent en cette langue en sorte que nostre volonté soit en cela suivie et executé."* (p. 176-177) Entre aquests predicadors destaquem el pare Honorat Riu, jesuïta; el Pare Garau, religiós de Sant Francech; Antoni Ignaci Descamps, Nicolau Arnau, Francesc Fontanella (1674-1675; 1678-1679) de l'ordre dels Predicadors. A partir de 1659 el Pare Descamps és dels que predica més vegades.

17. Sobre el patronatge de Sant Galderic com a protector dels pagesos catalans, no hi ha cap estudi en profunditat. Segons l'arxiver diocesà de Girona Josep Maria Marquès ("Diari de Girona", 26-5-1997, p.10) és difícil de trobar altars dedicats al sant abans de 1620. Per aquesta mateixa època es començen a detectar devocions i altars erigits a Sant Isidre. La devoció per aquest sant castellà no tindria res a veure amb la política centralista imposada pels bisbes i els governants castellans. En èpoques anteriors els sants protectors de la pagesia catalans eren sants Abdon i Sennen. Segons els autors del llibre col·lectiu *Mil anys. Mil·lenari de Catalunya* (Consell General dels Pirineus Orientals, Perpinyà, 1989, p. 133): "El culte a Sant Llaurador de Madrid ha penetrat a la Catalunya Nord i, ben aviat, ha estat confòs amb el dedicat a Sant Galdric. La iconografia així com l'estatuària de tots dos sants són idèntiques. Aquell culte nou va escampar-se per la Catalunya Nord, però també al Vallespir a partir de la segona meitat del segle XVII. La devoció a Sant Galdric s'ha mantingut al Principat, tot i que no ha deixat mai d'influenciar la vida festiva i religiosa de la gent de Catalunya Nord." Els autors d'aquest llibre esmenten el llibre, que no he vist, de Joan Vilardell i Bagué, *Notícia de Sant Galderic, Patró dels Pagesos Catalans i del seu culte a Santa Llogaia, a la vall del Terri*, Ajuntament de Cornellà de Terri.
18. Aquests goigs també figuren copiats al ms. A-299, abans esmentat. Ocupen les pàgines 313-317. "Compo[s]ats per lo R.V. Presentat Fra Reginaldo Poc del ordre de Predicadors." A continuació es transcriuen uns fragments d'una altra composició: *Altres gois (sic) en alabança del Gloriós Llaurador sant Galdrich confessor, advocat contra pestilencia y esterilitat que se cantan en lo R. Monestir de Sant Pau del Camp de Barcelona del Ordre de Sant Benet, en lo qual, y en lo de sant Martí de Canigó se veneran las suas.*
Al segle XVIII els goigs escrits per Reginald Poc van ser impresos al Rosselló en un full solt, amb el format de goig tradicional: *Goigs del gloriós sant Galderich, llaurador, confessor y patró del Rosselló, Conflent y Vallespir, las sagradas reliquias del qual estan ab gran veneració en lo illustre y devot monestir de Sant Martí de Canigó, Ordre de Sant Benet.* Imprimatur, datum Perpiniani die 15. mensis junii 1737. IGNASIUS, s. abbas Sancti-Martini Canigonensis. En Perpinyà, en casa de G.S. Le Comte impresor del rey. Joan Batlle en el seu llibre *Goigs a Catalunya. Breus consideracions sobre son origen i sa influència...* (Barcelona, 2 vols., 1924-1925) va editar el facsímil d'uns altres goigs siscentistes, dedicats a sant Galderich, diferents a aquests (vol.I).
19. *Relación de lo que se hizo en Roma en la Canonización de los Santos Isidro de Madrid, Ignacio de Loyola, Francisco Xavier, Teresa de Jesús y Felipe Neri. Canonizados por la Santidad de nuestro muy santo Padre Gregorio papa XV, en 12 días del mes de março, año de 1622.* En Madrid por Luís Sánchez Impressor del Rey N. S. (1622). Antonio Colell, *Compendi historich de la vida del Princep dels pagesos, sant Isidro Llaurador, patró de la vila de Madrid recopilat per un rector del bisbat de Barcelona*, Barcelona, B. Torras, 1842. DD. AA., *San Isidro Labrador. Patrono de la Villa y Corte. IX Centenario de su nacimiento.* Academia de Arte e Historia de San Dámaso, Arzobispado de Madrid-Alcalà, Madrid, 1983, 264 p.
20. *La religion populaire en Andorre. XVIe-XIXe siècles*, CNRS-Universitat de Tolosa de Llenguadoc, 1990.
21. El riu Jarama.
22. Amb algunes variants, aquests goigs van ser impresos a Barcelona (Josep Forcada, 1660), Girona (Geronym Palol, 1690), Barcelona(Carlos Giber i Tutó, 1695). Hom pot llegir la vida de Sant Magí en el goig corresponent sobre aquest personatge, editat per Aureli Campmany, *Cançoner Popular. Cançons populars catalanes aplegades per* —, facsímil de l'edició apareguda entre el 1901 i el 1913, Barcelona, Ketres editora, 1980, goig XLVI.

Notes a l'apèndix de Miquel Sitjar

1. Jaume MARTÍ SANJAUME, *Dietari de Puigcerdà amb sa vegueria de Cerdanya i sotsvegueria de la vall de Ribes, vol. I.* Ripoll, 1926, p 304.
2. Cf. Josep IGLÉSIES, *Fogatge de 1497,* Barcelona, 1992.
3. Arxiu de Monestir de Sant Joan de les Abadesses 479, *Manual de Miquel Pelegrí, 1568-1571,* 32v-35.
4. Aquestes dades han estat extretes de l'Arxiu de la família Montagut (Aigües de Ribes, Campelles), *Libre de deliberations del Consell y altres coses de la Vila i Vall de Ribes. Comensant en lo any 1616,* folis 8 i 337
5. Arxiu Històric de Protocols de Barcelona, *Manual de Joan Bernic* (any 1624), 71v
6. Francesc MARÉS, *Història y miracles de la Sagrada Imatge de Nostra Senyora de Núria,* Vic, finals del XVIII, p. 158.